

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE
CELJE

FRAN LEVSTIK

TUGOMER

ODRSKA POSTAVITEV

FRANCI KRIŽAJ IGOR LA

JAN ŠTIH

č sp
GL SLG Celje
1971/72
792(497.4 Celje)
219711949,8

COBISS

UL. AGRETT - KNJIZNICA

FRAN LEVSTIK

TUGOMER

Tragedija v petih dejanjih

Scena **AVGUST LAVRENCIČ**
Kostumi **MIJA JARČEVA**
Lektor **MAJDA KRIŽAJEVA**
Muzikalni del predstave so oskrbeli
zaslužni braniborski citrarji

Odrska postavitev
FRANCI KRIŽAJ
IGOR LAMPRET
BOJAN ŠTIH

Osebe

TUGOMER
ZORISLAVA njegova žena
GROZDANA, njegova sestra
STARA VRZA, njegova babica
RASTKO, njegov sin
BOJAN, njegov prijatelj
MESTISLAV
BATOG
VOLKAN
LASTUN
HOTEBOR velmoži
KAJAZNIK in vojevodi
SPITIGNEV Slovenov

SANDI KROŠL
MIJA MENCEJEVA
JANA ŠMIDOVA
MARIJA GORŠIČEVA
ANICA KUMROVA
BRANKO GRUBAR
JANEZ BERMEŽ
BOGOMIR VERAS
ŠTEFAN VOLF
MARJAN DOLINAR
CVETO VERNIK
MIRO PODJED
BORUT ALUJEVIČ
FRANJO CESAR
VILI KOROŠEC
PETER KRISTAVČNIK
JOŽE PRISTOV

ZOVOLJ, krščanski misijonar
med Sloveni
GRIPO, nemški naseljenec
med Sloveni
GERON, frankovsko-nemški
knez polabske krajine
HILDEBERT, biskup
iz Moguncije
RADULF, Geronov doglavnik
SLOVENSKI FANTIN
SLOVENSKI DEKLIČ

STANKO POTISK
BOŽO ŠPRAJC
BRUNO VODOPIVEC
MARKO SIMČIČ
IVO BAN
LJERKA BELAKOVA

Vodja predstave Stanko Jost — Sepetalka Sava Subotič
Tehnično vodstvo Franjo Cesar — Razsvetljava Bogo Les —
Kostumi in scena izdelani v delavnicah SLG Celje

MIT O TUGOMERU

...Komaj začnemo zdaj nekoliko
prostejši sopsti... se zopet čujejo
ravno tisti ostudni glasovi o narodno-
sti in o jeziku... če se bomo zavedli,
da ne nemščina, temveč naša leno-
ba, naša farska potuhnjenost in po-
hlevnost, naše črtenje vsake zdrave
in pravične kritike, naša zaljublje-
nost v jerhaste hlače, v kranjske
oštarije in v pijančevanje, naša apa-
tija za javne reči, naša tesnosrčnost,
naša prazna baharija, naša poželji-
vost po ravsanju in kavsanju, naša
surovost so poglavitni vzroki, da ne
napredujemo; če bomo k temu spo-
znanju enkrat prišli, takrat bomo še-
le v resnici svobodni postali...

(Dežmanovo pismo Zarniku)

V nacionalni in literarno-zgodovinski zavesti Slovencev
ima Tugomer posebno mesto in poseben pomen, saj je
sčasoma postal mit, ki je konstituiral samobitnost Slo-
vencev, skladno z Levstikovim nazorom, »da mora biti
literatura vzdana v vogelni kamen naroda«. Cela vrsta
razprav je v zadnjem času problematizirala slovenski
mit, ki je bil v svoji stoletni eksistenci deležen nekaj
odrskih pa tudi tekstovnih interpretacij. Postalo je očit-
no, da so rezultati teh posegov ne samo docela nasprot-
ni temu, kar smo se učili v osnovni šoli o Tugomeru,
ampak da se je tudi svet, ki je omogočal mit o Tugo-
meru in mu zagotavljal njegovo funkcionalnost, v te-
melju spremenil.

Levstikov Tugomer je bil z veliko upravičenostjo ozna-
čen kot politična alegorija tedanjega časa. Čim bolj se
potapljamo v obdobje njenega nastanka, tem bolj nam
postajajo očitni modeli, iz katerih so rastle Levsti-
kove pobude za preoblikovanje Jurčičeve »romantične
žaloigre« do »tragedije slovenske lahkovernosti in na-
rodnega poraza«, ki jo pripisujemo Levstiku in nepo-
grešljivo uvrščamo v njegova zbrana dela. Ker je
osnovni namen alegorije, da govori nekaj drugega, bi
navsezadnje lahko pripisali celo vrsto izjav slovenskih

prvakov temu ali onemu liku Levstikove igre, napisane
pred sto leti. Dežmanove besede bi v Tugomeru lahko
govoril Spitignev. Dnevniške zapiske o meteorologiji in
koleri, ki jih je pisal Levstik pred smrtjo v duševni
zmedenosti, pa bi lahko pripisali Vrzi...

Danes, ko bi Slovenci morali vedeti, da ni važno, kaj
počenjajo z nami drugi, marveč da šteje in odloča samo
to, kaj Slovenci počnemo samo s seboj, kot je to formu-
liral Dušan Pirjevec, se moramo vprašati, kakšen je
namen ponovnega uprizarjanja Levstikovega Tugo-
mera, kakor tudi, kako se obnašamo do svoje pretek-
losti, kar je seveda v celoti odvisno od tega, kako se
počutimo v naši sedanosti.

Namen uprizarjanja je bil, vrniti se k prvotnemu bese-
dilu in jeziku Frana Levstika, zavedajoč se dejstva, da
je vsako vračanje k »izvornemu« tekstu že interpreta-
cija, ki ponuja več načelnih možnosti. Možno je spre-
meniti tekst, možno je z gledališkimi sredstvi aktualizi-
rati kontekst. Gledališče ponuja še tretjo možnost: upri-
zoriti Levstikovo zgodovinsko tragedijo z njenim kul-
turno-političnim ozadjem, tako da se liki konkretizirajo
v svojih zgodovinskih modelih, v njihovih prepričanjih
in protislovjih. Modeli so slovenski politični prvaki. Na-
cionalnost je problem in protislovja slovenski lite-
raturi, ki je vogelni kamen tega problema — pa na
poseben način razkrajajo psihično in nacionalno in-
tegriteto Slovencev, kakor nam priča tudi Levstikov
tragični življenjepis.

Gledališka realizacija take odločitve ne pomeni zgolj
redukcije Levstikovega mita na stališče, kakršnega je
zavzel najprej Jurčič in kasneje Levstik do zgodovinar-
ja Giesebrechta, ki je prvi poročal o porazu polabskih
Slovenov in čigar poročilo je služilo v sedemdesetih
letih preteklega stoletja za osnovo mita o Tugomeru.
O tem, kaj nam ta mit govori danes, se lahko sprašu-
jemo tudi drugače. Izvirno Levstikovo besedilo lahko
(ponovno) mitiziramo in mu še kar naprej pripisujemo
nadčasovno veljavo za Slovence, lahko pa ga pustimo
v zgodovini njegovega nastanka in ga s tem izročimo
odprtosti, problematičnosti in vprašljivosti. Ali je Lev-
stikov Tugomer res samo osnovnošolska pridiga, ali pa
utegne veljati tudi za višje razrede? Lahko Tugomer
deluje kot sodobna politična alegorija, ki aktualizira

čudno protislovje med »zdomci« in »šovinisti« in s tem
čudno nefunkcionalnost slovenstva? Kaj če smo Slo-
venci Tugomera iz nacionalnega mita tako korenito
preobrazili v pedagoški mit, porojen iz knjig, citatov
in razprav, da ne more učinkovati drugače kot čital-
niška kavbojka? Ali lahko potrdi misel, ki jo je stra-
homa izrekel kozmopolitski in hkrati za narodne pro-
bleme tenkočutni Oton Župančič, da je Tugomer šovi-
nistično delo? Ali pa nas, prav nasprotno, lahko utrdi
v prepričanju, da niso napake edini način, kako naj se
Slovenci učimo o tem, kaj smo in kaj hočemo?...
Skratka, potovanje k izvirnemu Levstikovemu besedilu,
pomeni vračanje na poseben način. Mit o Tugomeru
historiziramo z ironično ilustracijo. Bo Slovenec videl
Slovenca?

Igor Lampret

VELEBLAGOVNICE

N **nama**

LJUBLJANA

KOČEVJE

SKOFJA LOKA

VELENJE

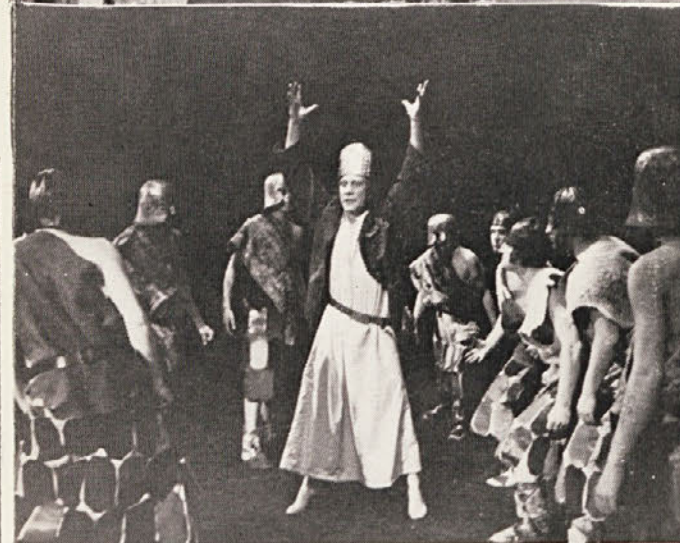
Velika razprodaja zimskega blaga!

Cestno podjetje Celje

opravlja vsa dela na nizkih gradnjah.
projektira in vzdržuje javne ceste

NAGRAJENCI V PREDSTAVI »NORCI«

Letošnjega Sterijinega pozorja v Novem Sadu se je
udeležilo tudi naše gledališče (edino iz Slovenije). Pred
vsejugoslovanskim forumom se je predstavilo z Jovano-
vičevimi »Norci«. Božo Šprajc je prejel Sterijino na-
grado, diplomu in zlato značko za vlogo Duksa, nagra-
dilo pa ga je tudi uredništvo Indeksa, časopisa vojvo-
dinskih študentov (z umetniško skulpturo Milana Tr-
kulje). Združenje uporabnih umetnikov Srbije je nagra-
dilo Alenko Bartlovo »za pogumno kostumografsko
stvaritev«, prejela pa je tudi nagrado tovarne ženske
konfekcije »Novitet« iz Novega Sada. Podjetje za pro-
izvodnjo svetlobnih naprav »Scena« iz Ljubljane pa je
posebej nagradilo režiserja Zvoneta Šedlbauerja za
osvetlitev.

Calderon: Življenje je sen. Premiera 6. aprila 1972. Re-
žija: Zvone Šedlbauer.

Gledališki list SLG Celje. Sezona 1971-72, št. 8. Predstavniki:
umetniški vodja in upravnik Bojan Stih. Urednik: Janez
Zmavc. Fotografije Viktor Berk. Naklada 1.500 izvodov. Cena
2 dinarja. Tisk AERO kemična in grafična industrija Celje.

